

הפרידה מעזה- לא יותר מניתוח פלסטי

שריף חמאדה¹

ביום חמישי, 4 באוגוסט 2005, חייל שהתגורר בהתנחלות תפוח בגדה המערבית ירה למוות בארבעה פלסטינים אזרחי ישראל ופצע כמה מהנוסעים שנסעו באוטובוס בשפרעם, עיר ערבית שקטה בצפון ישראל, שבה אני עובד. ראש הממשלה, אריאל שרון, גינה את היריות באוטובוס כפעולת "טרור", שנועדה "לפגוע במרקם היחסים בין כל אזרחי ישראל" ואיימה על "היציבות והדמוקרטיה" של המדינה. פלסטינים תושבי ישראל מצאו נחמה מעטה במלים אלה.

היחסים בין הערבים הפלסטינים אזרחי ישראל לעמיתיהם היהודים ניזוקו לפני הרצח בשפרעם, כתוצאה מחמישה עשורים של אפליה נגד הערבים, שמרביתה הונהגה על ידי שרון או זכותה לתמיכתו. ההתקפה בשפרעם לא היתה רק מאמץ לזרוע שנאה אתנית ומחלוקת בין אזרחי ישראל. היא גם היתה פרי הבאושים של גזענות עמוקת שורשים, שטופחה על ידי ממשלות ישראל במשך שנים רבות.

מאז הקמת המדינה היהודית ב-1948, היחס לפלסטינים ילידי הארץ שנשארו באזורים שנכללו בתוך גבולות ישראל הוא כאל אזרחים מדרגה שנייה או שלישית. הם סובלים מהפרות נרחבות של זכויות האדם שלהם במערכת של אפליה ממוסדת. כיום נוהגים בישראל יותר מ-20 חוקים המפלים לרעה את המיעוט הערבי, המהווה כ-20% מאזרחי המדינה. פוליטיקאים ישראלים בכירים, כמו שר האוצר עד לא מכבר בנימין נתניהו, הסיתו נגד אזרחים אלה, המונים יותר ממיליון נפש, ותייגו אותם כ"בעיה דמוגרפית".

ההתקפה בשפרעם העלתה בזיכרונם של הפלסטינים אזרחי ישראל לא רק את הטבח במוסלמים שהתפללו במערת המכפלה, שביצע ב-1994 מתנחל קנאי אחר, ברוך גולדשטיין, אלא גם את הריגתם של 13 אזרחים ערבים לא חמושים בידי כוחות הביטחון של המדינה בהפגנות המחאה באוקטובר 2000. המפגינים מחו נגד ביקורו הפרובוקטיבי של שרון בהר הבית. עד היום, לא הועמד לדין ולו אדם אחד בעקבות מותם של המפגינים הערבים. אם המדינה יכולה לנהוג כך באזרחיה הפלסטינים – בלי לשאת בעונש כלשהו – האם אפשר להביע תמיהה כשקנאים חמושים אופורטוניסטים רואים בחברי קבוצת מיעוט אתני מבין אזרחי ישראל מטרות לגיטימיות?

בדיוק כפי שרצונם של 1.4 מיליון פלסטינים החיים ברצועת עזה אינו ממלא תפקיד כלשהו בוויכוח הציבורי שהתפתח בישראל סביב הנסיגה, העובדה שפלסטינים נהפכו לקורבנותיה הראשונים של ההתנתקות טבעה בים של סרטים כתומים וכחולים. אלה מייצגים את הצדדים במאבק המתנהל כיום בלאומיות הישראלית – יהודים נגד אולטרה-יהודים.

מכיוון שאין סרטים המייצגים שוויון אזרחי וזכויות אדם, החברה היהודית בישראל והתקשורת הבינלאומית נותרו מקובעות בפורנוגרפיה של ההתנתקות. תשומת הלב ממוקדת בטראומה

¹עמית במחלקה לסנגור בינלאומי ופיתוח בעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל. גרסה של מאמר זה פורסמה לראשונה בעיתון *The Independent* ב-8 באוגוסט 2005.

שיצרה, כביכול, החלטת הממשלה ליישב מחדש כ-8,000 ישראלים הגרים ברצועת עזה וכמה מאות נוספים המתגוררים בארבע התנחלויות בגדה המערבית, בבתים בתוך גבולות מדינתם. האבסורד שבהתנתקות הגיע עד כדי כך, שהמתנחלים מצאו את החוצפה להשוות את פעולות המחאה שלהם למסעה של התנועה לזכויות האזרח בהנהגתו של מרטין לותר קינג.

המחוות התיאטרליות הללו משרתות היטב את האגינדה של שרון, בהוסיפן דרמה למצגת המבוזמת של מדינה יהודית על סף מלחמת אזרחים. אבל הרחק מהמאמץ לצייר את ההתנתקות כמהלך טראומטי בעל חשיבות היסטורית, במציאות מדובר במבצע מלאכותי וקוסמטי. כפי שכתב במארכס 2005 הדווח המיוחד מטעם האו"ם, פרופ' ג'ון דוגרד, פירוק ההתנחלויות בעזה אין פירושו כי ישראל תחדל מלהיות הכוח הכובש ברצועה על פי המשפט הבינלאומי. יתרה מזו, לאחר סיום בנייתה של חומת הסיפוח על ידי ישראל, ימשיכו יותר מ-350 אלף מתנחלים לשבת באורח בלתי חוקי בצד המערבי של החומה בגדה המערבית הכבושה, כולל מזרח ירושלים. בינתיים, גם תוכניות לעידוד התיישבות יהודית נרחבת בגליל ובנגב, שבהם חיים פלסטינים אזרחי ישראל רבים, מקודמות בהתמדה. הרחקת רצועת עזה מן המצפון הישראלי, אם כן, אינה יותר מניתוח פלסטי דיפלומטי.

על מנת להוכיח שהמדינה אינה מרככת את יחסה לפלסטינים, פעל הפרלמנט הישראלי ביעילות רבה, שבוע לפני ההתקפה בשפרעם, כדי לחוקק שני חוקים גזעניים ביום אחד. ביום רביעי, 27 ביולי 2005, הצביעו חברי הכנסת בעד תיקון לחוק, הפוטר את המדינה מתשלום פיצויים לפלסטינים תושבי השטחים הכבושים משנת 1967, שנפגעו בעקבות פעילותם של כוחות הביטחון הישראליים. מתנחלים יהודים לא חוקיים שומרים, כמובן, על הזכות לפיצוי על כל נזק שנגרם להם. באותו יום תמכו חברי הכנסת גם בהארכת תוקפו של חוק, עם תיקונים מינוריים, המונע איחוד משפחות בתוך גבולות המדינה היהודית בין פלסטינים תושבי השטחים הכבושים לפלסטינים אזרחי ישראל המתחתנים עמם. הדבר מהווה הפרה הן של המשפט הישראלי והן של המשפט הבינלאומי.

אם דאגתה של ממשלת ישראל לנוכח ההתקפות הגזעניות על ערבים אזרחי ישראל היתה כנה, היא היתה מתנתקת לא רק מעזה, אלא גם מהאפליה. פירוש הדבר הוא נסיגה מלאה מכל השטחים הפלסטיניים הכבושים ופרידה מהמנטליות הקולוניאלית המתלווה לכיבוש. בנסיבות כאלה, ישראלים ופלסטינים יוכלו להתחיל בהכנות אמיתיות לשלום.